



שקלא וטריא

סכום על דף היומי

לעלו נשמת
דינה ליבא בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין
אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן
(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר
{משלי ח} אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

הידושים סג

שיטת הסוברים שאדם מקנה דבר שלא בא לעולם

אמר אביי: רבי אליעזר בן יעקב, ורבי, ורבי מאיר כולו סבירא להו אדם מקנה דשלב"ל. להלן יובא מהיכן מצינו:

רבי אליעזר בן יעקב - הא דאמרן לגבי תרומה.
רבי-

לא תסגיר עבד אל אדוניו אזהרה לב"ד שלא יסגירו לבעליו - רבי אומר בלוקח עבד על מנת לשחררו הכתוב מדבר - כגון דכתב ליה 'לכשאקחך הרי עצמך קנוי לך מעכשיו'.

רבי מאיר-

דתניא האומר לאשה הרי את מקודשת לי: לאחר שאתגיייר, לאחר שתתגיייר, לאחר שאשתחרר, לאחר שתשתחרר, לאחר שימות בעליך, לאחר שתמות אחותיך, לאחר שיחלוץ לך יבמך.
א. [ת"ק] - אינה מקודשת.

ב. רבי מאיר אומר מקודשת - אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם.

ג. רבי יוחנן הסנדלר אומר אינה מקודשת. [סבר כת"ק] ר"ל

ד. רבי יהודה הנשיא [היינו רבי] אומר מקודשת ומה טעם אמרו אינה מקודשת משום איבה - איבה אחותה ובעלה ויבם ר"ל, אבל לגבי גרות ושחרור מודה לר"מ. הגמרא שואלת מדוע אביי לא חישב גם את שיטת ר"ע, כדלהלן:
ונחשוב נמי רבי עקיבא?

דתניא קונם שאני עושה לפיך האשה אומרת לבעלה שמעשה ידיה יהיו לו כהקדש,

א. [ת"ק] אין צריך להפר שהרי משועבדת לו.

ב. רבי עקיבא אומר יפר שמא תעדיף ר"ל עליו יתר מן הראוי לו ר"ל יותר ממה שהיא חייבת לו (משקל ה' סלעים ביהודה, שהן עשרה סלעים בגליל)
(תירוץ) האיתמר עלה אמר רב הונא בריה דרב יהושע באומרת יקדשו ידי ר"ל לעושיהם למי שבראם. וידיים איתנהו בעולם.

מתניתין

האומר לאשה הרי את מקודשת לי: על מנת שאדבר עליך לשלטון ואעשה עמך כפועל פעולת יום אחד.

דבר עליה לשלטון ועשה עמה כפועל, מקודשת. ואם לאו, אינה מקודשת:

גמרא

להלן דברי ר"ל שמעמיד משנתנו שנתן לה פרוטה לקדשה, והדיבור אצל שלטון או עשייתו כפועל הם תנאי הקידושין. ודייק כן ממה שכתוב 'על מנת' שמשמע מינה תנאי ולא שתהא נתינת כסף הקנין. עוד יבאר מדוע מ"אן התנא להשמיעו כך.

אמר ריש לקיש והוא שנתן לה שוה פרוטה.

[החידוש של משנתנו הוא: דווקא נתן אבל לא נתן לא, דישנה שכירות מתחלה עד סוף, אי נמי, מלווה ופרוטה דעתה על הפרוטה. אי נמי כיוון דיבר לשלטון מקודשת ואינה יכולה לומר לא לדבר זה או מלאכה זו הייתי חפצה] ר"מ

(קושיא) ובשכר לא!? והתניא בשכר:

שהרכבתיך על החמור, שהושבתיך בקרון או בספינה: אינה מקודשת דהיינו מלווה גבה.

בשכר שארכיבך על החמור שאושיבך בקרון או בספינה: מקודשת.

[וא"ל לומר בדיהב לה שוה פרוטה - והא בשכר קאמר].

הגמרא מביאה ברייתא נוספת שמתקדשת בשכר עצמם, כדלהלן:

ועוד תניא:

ר"ל ריטב"א.

ר"ל ריטב"א

ר"ח תוספות ד"ה יפר שמא תעדיף. תימה הלא אינו מיפר אלא דברים שבינו לבינה ועיניו נפש וי"ל דהא נמי דברים שבינו לבינה שלפי שאי אפשר לצמצם ליהנות משלה מה שהיא חייבת לו ואי אפשר שלא ינהיג יותר מן הראוי לו ויאסר אף בשאר מעשה ידיה ולכך צריך להפר:

ר"ט תוספות ד"ה וידיים איתנהו בעולם. והוי כמקדיש דקל לפירותיו דמהני אפילו למ"ד אין אדם מקנה דשלב"ל וה"ה דמצי לשנויי שאני קונמות דקדושת הגוף בינה כדמשני בפ' א"ע"פ (כתובות דף טו. טז):

ר"ב ריטב"א

ר"מ תוספות ד"ה אלא ע"מ שישתוק אבא. פירש בקונטרס שישתוק בשעת שמיעה ואין לפרש שישתוק לעולם דא"כ היינו שלא ימחה דבסמוך והוי אמר בהם רצה האב מקודשת והרי שמא

שב עמי בצוותא, שלא אשב יחידי, ואקדש לך.

שחוק לפני, רקוד לפני, עשה כדיומוס ב"י הזה: שמין אם יש בו שוה פרוטה מקודשת ואם לאו אינה מקודשת.

[וא"ל לומר בדיהב לה שוה פרוטה - והא שמין אותו קאמר].

(תירוץ) אמר לך ריש לקיש

האי תנא ברא - סבר אינה לשכירות אלא לבסוף ולכן אינו מקדשה במלווה.

ותנא דידן - סבר ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף.

ומאי דוחקיה דריש לקיש לאוקמיה למתניתין בישנה לשכירות מתחילה ועד סוף ובדיהב לה?!

אמר רבא מתניתין קשיתה מאי איריא דתני על מנת ניתני בשכר אלא ש"מ כל על מנת היכא דיהב לה הוא.

מתניתין

על מנת שירצה אבא של חתן:

(1) רצה האב מקודשת ואם לאו אינה מקודשת,

(2) מת האב, הרי זו מקודשת,

(3) מת הבן מלמדין האב לומר שאינו רוצה כדי לעקור הקידושין ולא תהא זקוקה ליבום.

גמרא

אפשר להסביר את תנאי 'שירצה אבא' בג' אופנים: ע"מ שהאב יאמר 'כן', או עצם זה שהוא שותק מספיק לומר שהסכים, או שצריך למחות באופן חיובי. להלן הגמרא מיישבת ומסבירה שהדין הראשון במשנה (1) מדובר ששתק, והשני והשלישי, על מנת שימחה. בנוסף מביאה שיטה אחרת שמעמיד כל המשנה במקרה אחד בלבד.

[עד כאן דף סג עמוד א]

(1) מאי על מנת שירצה אבא?

אילימא עד דאמר אבא 'אין'.

[א"ל לומר ע"מ שימחה, שכתוב רצה האב, משמע תיכף אך לאחר מכן לא.]

(קושיא) אימא מציעתא:

(2) מת האב הרי זו מקודשת.

(קושיא) והא לא אמר 'אין'.

אלא על מנת שישתוק אבא ר"מ - בשעת השמיעה, ולא רצה, שמיחה.

(קושיא) אימא סיפא:

(3) מת הבן מלמדין את האב לומר שאינו רוצה

(קושיא) אמאי והא שתיק?!

אלא אמר לה על מנת שלא ימחה אבא.

ביאור משנתנו - ר' ינאי / רב יוסף

עכשיו הגמרא מסיקה כיצד לפרש משנתנו:

א. א"ר ינאי - (1) רישא בחד טעמא 'שישתוק' (2) ומציעתא ר"מ (3) וסיפא בחד

טעמא שלא ימחה.

מזה שהעמיד את המשנה כך, מדייק ר"ל:

אמר ריש לקיש ש"מ לדרבי ינאי דחקין ומוקמינן מתני' בתרי טעמא ואליבא

דחד תנא, ולא מוקמינן בתרי תנאי ובחד טעמא ר"ל שנחלקו במשמעות הלשון 'על

מנת שירצה אבא' האם כוונתו לשון שתיקה, היינו תנא דרישא, או שלא ימחה, היינו תנא דסיפא

ומתניא:

ימחה אח"כ ויבטל הקידושין אלא ש"מ שישתוק בשעת שמיעה קאמר וה"פ דמתני' (1) רצה האב כלומר ששתק בשעת שמיעה מקודשת לא רצה האב אלא מיחה אינה מקודשת (2) מת האב מקודשת פ"י מת האב קודם השמיעה דאין לומר אחר השמיעה ושתק ולא מיחה דאין זה חידוש וא"ת מאחר דמת קודם השמיעה ה"א ר"ל מ"א מקודשת דלמא אי הוה שמע הוה מוחה וי"ל דיש לנו לדון דעתו שלא ימחה וא"ת אם כן מאי פריך והא לא אמר אין אמאי לא אמר' דעתו היה לומר אין אם הוה שמע כדצריכין למימר גבי שתיקה כדפי' ואומר ר"מ דיש לחלק בין היכא דמחוסר אמירה להיכא דלא מחוסר אלא שתיקה:

ר"ב למרות שהיה אפשר לומר רישא ומציעתא על מנת שישתוק, וסיפא על שימחה, רבי ינאי העדיף לפרש כך וז"ל כיוון דיכלינן לקיימי מאי דסיבירא דעל מעיקרא דעל מנת שירצה היינו דאמר 'אין' מקיימין לה משום שכשירצה הכי משמע ועוד עדיף טפי למימר מת האב ומת הבן בחד גוונה עכ"ל. [אכן, מביא גירסא שגורס רישא כמציעתא.]

ניתן לקבל את סיכומי 'שקלא וטריא' השבועיים על הדף היומי במייל arielmarcus5518@gmail.com - נשמח לקבל הערות ותיקונים.



שקלא וטריא

סכום על דף היומי

לעלוי נשמת
דינה ליבא בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין
אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן
(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר
(משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

הידושים סג

השתא ומה במקום שאם בא לכנוס כונס משנה (1), אלמא לא מחזיקים לה כ"כ

כמקודשת על פי האב, ולכן מותר לכנוסה, אמרת סוקלים ע"פ האב.

מקום שאם בא לכנוס אין כונס, היינו מחזיקים אותה כאשת איש גמורה על פיה, ולא

מתירים לכנוסה, אינו דין שסוקלין?! אכן, הוא עצמו מבהיר: ולא היא!

לאב הימניה רחמנא, לדידה לא הימנה.

להלן דעת רב חסדא הסובר כרב שאינו נאמן לעונשים.

רב חסדא אמר אחד זה ואחד זה אין סוקלין-

דאמר רב חסדא 'בני זה בן תשע שנים ויום אחד', 'בתי זו בת ג' שנים ויום אחד':

דהיינו ביאתם ביאה לחייב את הגדול האסור להם משום ערוה ומחייבם בקרבן.

נאמן לקרבן בשוגג אבל לא למכות ולא לעונשין דהיינו מיתה הבא עליהם.

תניא כוותיה דרב חסדא-

בני זה בן י"ג שנה ויום אחד רמ"ג, בתי זו בת י"ב שנה ויום אחד שהביאו שתי שערות:

נאמן לנדריה רמ"ד ולחרמים ולהקדשות ולערכים אבל לא למכות ולעונשין:

[עד כאן דף סג עמוד ב]

ב. רב יוסף בר אמי אמר לעולם חד טעמא הוא. ומאי על מנת שירצה אבא:
ע"מ שלא ימחה אבא מכאן ועד שלשים יום.

וכך הוא ביאור המשנה לפי רב יוסף:

על מנת שירצה אבא היינו שלא ימחה בתוך ל' יום:

(1) רצה האב מקודשת, שעברו ל' יום ולא מיחה, ואם לאו, שמיחה בתוך ל' יום,

אינה מקודשת.

(2) מת האב בתוך ל' יום הרי זו מקודשת, שהרי מי ימחה?

(3) מת הבן בתוך ל' יום מלמדין האב לומר שאינו רוצה.

מתניתין

קדשתי את בתי ואיני יודע למי קידשתי:

(1) ובא אחד ואמר אני קידשתי נאמן.

(2) זה אמר אני קידשתי וזה אמר אני קידשתי: שניהם נותנים גט,

(3) ואם רצו: אחד נותן גט ואחד כונס:

גמרא

במקרה הראשון של משנתנו יש מחלוקת האם מותר גם לכנוסה או ליתן גט בלבד
כדלהלן:

א. אמר רב נאמן ליתן גט, אין אדם חוטא ולא לו להתיר אשת איש חנם, ואין נאמן
לכנוס: אימא יצרו תוקפו.

אמנם המקרה ה-(3) במשנה תנן רצו אחד נותן גט ואחד כונס - שאני התם דכיון
דאיכא אחר בהדיה שאומר שהוא קידשה אירתותי מירתת שמא יכיר האב שחבירו הוא
שקידש.

ב. רב אסי אמר אף נאמן לכנוס שאינו חצוף לומר בפני האב שקיבל את הקידושין
ממנו, שמא האב יכחיש אותו.

ומודה באומרת 'נתקדשתי ואיני יודעת למי נתקדשתי', ובא אחד ואמר קידשתי
שאינן נאמן לכנוס שהרי אין ממי לפחד.

תניא כוותיה דרב אסי-

קידשתי את בתי ואיני יודע למי קידשתי:

ובא אחד ואמר קידשתי אף נאמן לכנוס.

כנסה ובא אחר ואמר 'אני קדשתי' לא כל הימנו לאוסרה עליו.

האשה שאמרה נתקדשתי ואיני יודעת למי נתקדשתי:

ובא אחד ואמר אני קידשתי אין נאמן לכנוס מפני שהיא מחפה עליו.

נאמנות של האב על בתו - איסורים / עונשים

איבעיא להו מהו לסקול על ידו? דהיינו האב אמר שקידש אותה וזינתה מהו להחזיקה
כנערה מאורסה להעניש אותה בסקילה.

א. רב: אין סוקלין - כי הימניה רחמנא לאב 'את בתי נתתי לאיש הזה' לאיסורא,
לקטלא לא הימניה.

ב. רב אסי: סוקלין - לכולה מילתיה הימניה רחמנא לאב.

אמר רב אסי ומודינא - באומרת נתקדשתי שאין סוקלים.

עתה, רבי אסי אומר לעצמו שהפסק שלו תמוה, אם נשווה עם ביאורו במשנה (1)

שנאמן אפילו לכנוס. ובסוף מיישב כדלהלן:

ואמר רב אסי הני שמעתתא דידי מרפסן איגרי משברות גגין קשות לשומעיהן!?

עוד פרי"י שיטה אחרת דבמקום סימנין א"צ עדות שנים וא"ת א"כ מהו צריכין לנאמנותו של
אביו וי"ל דמיירי הכא שאביו העיד שכבר עבר שנה או שנתים שאכל בנו חלב או בא על הערוה
והיה גדול כשעשה את העבירות אבל אין אנו יודעים אם היו לו שנים באותו הזמן או סימנים
ובא לאשמעין דהאב נאמן לומר דאותו הזמן היו לו שנים [הקשה המהר"ם שבלי סימנים לאו
כלום הוא, ומיישב שקאי לענין נדרים שמועיל בלי סימנים] או סימנים דהיינו שתי שערות והא
דלא חשיב סימנין חד מינייהו נקט:

רמ"ד תוספות ד"ה נאמן לנדריה. דעד אחד נאמן באיסורין תימה הא אין נאמן אלא בדבר שבדו
וי"ל כיון דסופו ליגדל עשאוהו כדבר שבדו מיהו קשה מאי איריא אב אפי' אחר נמי וי"ל דאב
דייק טפי לדעת שניו לפי שעליו מוטל להודיעו לאחרים ולכך לאב עשאוהו כבידו ולא לאחרים:

רמ"ד תוספות ד"ה בני זה בן י"ג שנה ויום אחד. פ"י בקונט' דמיירי שהביא ב' שערות ואפ"ה
צריכין אנו לידע שנותנו שהרי שנים בלא שערות אין מועילין עד ל"ו שנה דהיינו רוב שנותיו
וסימנים בלא שנים דהיינו לפני י"ג שומא נינהו ואעפ"כ קאמר הכא גמרא דלמכות ועונשים אין
נאמן פ"י דלמכות היכא דלא התרו בו ולעונשין היכא דהתרו בו וקשה דא"כ כל הנשים הבאות
לפנינו לחלוץ היאך יחלוץ אע"ג שיש להם סימנים כיון שאין אנו יודעים שנותיהם לא מהני
דשמא היבם קטן ואיש כתיב בפרשה דמשמע ולא קטן וכל האנשים הבאים על העריות היאך
הן בהרג'ם ואע"ג שיש להם שערות מ"מ אין אנו יודעים שנותיהן ושמא הם קטנים ואור"י (1)
דאי איכא ריבוי שערות סמכינן אריבוי שערות דאין דרכם לבא קודם י"ג שנה אי נמי (2) אם
הם גדולים בקומה יש לסמוך על הסימנים והקומה ואפי' אין לו כי אם ב' שערות אבל הכא מיי"ב
שלא הביא רק ב' שערות ולא הגדיל בקומה ולכך קאמר גמרא דלמכות ועונשין אינו נאמן (3)